

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 27

Заснований в 1996 році

Рівне – 2003

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 27. — Рівне: РДГУ, 2003. — 144 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор:**

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – кандидат психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №3 від 31.10.2003 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

1986. – № 9. – С. 14-18.
3. Психология и педагогика игры дошкольника / Под. ред. А.В.Запорожца, А.П.Усовой. – М.: Педагогика, 1966. – 362с.
4. Якобсон С.Г. Психологические проблемы этического развития детей. – М.: Педагогика, 1984. – 144 с.
Одержано редакцією 18.06.2003.

УДК: 373.2

О.А.Козлюк

Формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку

Демократичні перетворення в суспільстві закономірно актуалізували соціальну потребу в новій, гуманістичній системі суспільного виховання і освіти, здатній реалізувати принципово новий підхід до дитини, як мети, центру виховних зусиль. На сучасному етапі відбувається зміна виховної парадигми – на перший план виступають гуманістичні ідеї й орієнтири, пронизані повагою до особистості кожного дошкільника, і турботою про розвиток їх особливостей.

У зв'язку зі стійкою тенденцією демократизації педагогічних систем виникає можливість дослідження психолого-педагогічних передумов формування умінь міжособистісного спілкування на основі гуманних відносин у дітей старшого дошкільного віку. Інтерес до процесів взаємодії людей зародився ще на ранніх етапах суспільного розвитку. Перші спостереження за соціальною поведінкою людей при їх взаємодії зафіксовані ще в працях Платона, Аристотеля, Монтеск'є, Гольбаха, Дідро, Руссо, Фейєрбаха і багатьох інших філософів минулого. Вони звертали увагу на те, що спілкування виконує багато функцій у процесі формування особистості, оскільки несе в собі соціальні й культурні цінності, формує духовний світ людини, її образ життя, впливає на свідомість і поведінку людей, є сферою реалізації особистістю своїх сутнісних можливостей. Інакше кажучи, спілкування виступає в якості одного з найважливіших факторів і умови ефективності людської діяльності. На сучасному етапі проблема формування гуманістичної спрямованості спілкування знаходиться у центрі уваги багатьох наук: загальної і соціальної психології, соціології, педагогіки (зокрема, дошкільної), етики, що і зумовлює її комплексну розробку в різних напрямках. Зокрема, відомий ряд досліджень, присвячених взаємозв'язку спілкування і результатів пізнавальної діяльності (Ю.К.Бабанський, В.В.Давидов, Д.Б.Ельконін, Г.І.Шукіна та інші). Трактуючи зміст поняття “спілкування”, дослідники виділяють різні аспекти в характеристиці цього феномена: психологічний контакт, сприйняття людьми один одного (О.О.Леонтьєв), взаємодія індивідів, процес їх взаємовпливу один на одного (Б.Д.Паригін), специфічний вид діяльності по “обробці” людей людьми (В.М.Тесленко). Розвиток спілкування дошкільника з однолітками став предметом досліджень А.Г.Рузької; потреби спілкування вивчалися М.І.Лісіною; спілкування та взаємини у дитячих колективах – Я.Л.Коломинським, А.В.Петровським, Т.О.Репіною, В.Е.Чудновським та іншими [4;5;6].

В основу розвитку сучасної психолого-педагогічної науки покладено фундаментальне положення, згідно з яким спілкування – це спеціально організована міжособистісна взаємодія вихователів із дітьми, вихованців між собою. Така взаємодія набула статусу самостійного наукового поняття “педагогічне спілкування”. Проблема педагогічного спілкування знайшла своє втілення в роботах як окремих дослідників, так і наукових колективів (І.Д.Бех, О.О.Бодальов, О.В.Киричук, А.В.Мудрик та ін.).

В ході досліджень процесу спілкування теоретично і експериментально доведено, що найбільш сприятливі умови для спілкування в навчальній, ігровій діяльності створюються в малих групах. Питання становлення спілкування в групі однолітків у дошкільній педагогіці розглядалися у контексті досліджень процесів формування гуманної поведінки і гуманних взаємин (В.К.Котирло, Т.О.Маркова, В.Г.Нечаєва, А.М.Виноградова, Ю.О.Приходько), культури спілкування (Г.П.Лаврентьєва, О.Ю.Яницька), культури поведінки (Т.Антонова, Г.Іванникова, С.В.Петеріна, Л.Г.Лідак, Г.Годіна).

О.Л.Кононко вважає, що спілкування з однолітками впливає на соціально-емоційний розвиток і цей вплив відбувається у трьох напрямках:

- 1) у дітей формується спеціальна сфера діяльності – комунікативна (у спільній діяльності діти вчаться узгоджувати свої дії, з діями інших, вчаться взаєморозумінню і взаємодопомозі);
- 2) діти оволодівають певними видами діяльності, якими неможливо оволодіти наодинці. Це стосується перш за все творчої гри, де діти відтворюють відносини дорослих, і яка вимагає обов'язкової участі партнерів;
- 3) спілкування з однолітками сприяє особистісному становленню дошкільника: він вчиться на практиці застосовувати норми поведінки, вправляється у моральних вчинках, навчається зважати на думку інших, співвідносити самооцінку із судженнями про нього товаришів [3].

Однак, незалежно від того, в якому руслі вивчається спілкування і яке визначення йому дається, можна прослідкувати певну єдність змісту цього поняття. Численні дослідження з проблеми спілкування дають підстави зробити висновок про однаковість науковців у думці про те, що спілкування має універсальне значення у формуванні та розвитку особистості дитини. Спілкування є основним каналом і чинником впливу на особистість дитини-дошкільника, розвитку в неї моральних почуттів, переконань, формування моральної поведінки. Потреба дитини в спілкуванні тісно пов'язана з потребою у взаєморозумінні, в емоційному співпереживанні.

Метою нашого дослідження є встановлення особливостей формування гуманістичної спрямованості спілкування старших дошкільників. Стаття присвячена аналізу стану розробки означеної проблеми у психолого-педагогічних дослідженнях. У ній також висвітлені дані наших спостережень за спілкуванням дітей у різних видах діяльності.

Проведений нами аналіз практики виховної роботи і дані констатуючого етапу експерименту засвідчують, що в групах старших дошкільників дитячих садків не завжди переважають дійсно гуманні взаємини. У 17 % ситуацій, що спостерігалися нами, зафіксовані прояви підвищеної конфліктності, грубості, відсутності поваги дітей один до одного. Виявлена низка причин цього явища:

- нерідко рівень, на якому вирішуються моральні проблеми в групі старших дошкільників, не відповідає вимогам і можливостям, які дозволили б зробити перебування дітей у групах педагогічно доцільним;
- незнання педагогами методів і прийомів формування гуманістичної спрямованості спілкування в умовах груп старших дошкільників дитячого садка, що багато в чому є наслідком недостатньої розробленості означеної проблеми в педагогічній науці;
- відсутність по-справжньому гуманістичного (довірчого) стилю спілкування і взаємин між дорослими (батьками, вихователями) і дітьми, іншими словами – відсутність прикладу належної поведінки, а звідси – брак позитивних взаємин.

Відомо, що протягом дошкільного дитинства важливе значення для розвитку особистості має спілкування дитини з дорослими. Але одного спілкування з дорослими їй недостатньо, саме тому з віком у неї виникає потреба в контактах з однолітками. Дошкільник, свого часу позбавлений спілкування з однолітками, виявляє відсутність знання власного місця серед них, а також засобів для встановлення контакту і “відстоювання сприятливої для себе позиції у новій групі” [3, 200].

Теоретичне підґрунтя нашого дослідження складають роботи Л.С.Виготського, О.В.Запорожця, які вважають, що старший дошкільний вік характеризується як сензитивний період засвоєння “соціального наслідування” норм і правил поведінки. По мірі засвоєння правил діти починають керуватися ними в процесі діяльності і у взаєминах з однолітками, співвідносити факти поведінки в процесі спілкування із засвоєними правилами. Таким чином, втрата можливостей сензитивного періоду для формування гуманних почуттів старших дошкільників, не дозволить зробити цей процес більш успішним, і компенсувати цей брак у майбутньому дуже важко, інколи неможливо [6].

Спілкування з однолітками дає змогу дитині подолати багату на негативні наслідки однобічну залежність від сім’ї. Воно дає можливість налагодити стосунки з рівними їй людьми – однолітками.

Таким чином, спілкування з однолітками – важливий і необхідний чинник соціального розвитку дитини, подолання її егоцентризму. Ми вважаємо, що існування різних точок зору рівних дитині осіб про неї змінює її егоїстичну спрямованість.

Невід’ємною частиною взаємин дитини з дорослим, як правило, є авторитарний характер впливів останнього: він висуває вимоги, регламентує діяльність, обмежує свободу особистості. Натомість під час спілкування з однолітками дитина набуває таких особистісних характеристик, як взаємна довіра, доброта, готовність допомогти, схильність до співробітництва, відкритість, щирість. Вирішальну роль у виникненні в неї здатності співчувати, переходити на допомогу відіграють позитивні взаємини з однолітками. Для дошкільника значущим є все, що переживається, викликає образ, смуток, біль, гнів, радість, захоплення. Це можуть бути бажання чи не бажання йти в дитячий садок, прагнення гратися з однолітками, до яких дитина відчуває прихильність, образа від неприйняття у гру тощо.

Дорослий здійснює здебільшого однобічний вплив на дитину, підкорюючи їй собі, в той час як у спілкуванні однолітків відбувається значно сильніший взаємовплив. Наші спостереження засвідчують, що діти досить рідко демонструють педагогу альтруїстичну поведінку, менш агресивні і наполегливі у стосунках з ними. Натомість різного роду вимоги, альтруїстичну чи антагоністичну поведінку дошкільники адресують одноліткам. Це можна пояснити тим, що спілкування з дорослим багато в чому визначає час виникнення, розвиток і особливості контактів дошкільника з іншими дітьми. Як зазначають психологи, дорослий до кінця дошкільного дитинства лишається провідною, центральною фігурою [2; 3]. Саме тому ми вважаємо, що особливості характеру спілкування дорослих з дитиною, будуть визначати розвиток її спілкування й взаємин із однолітками.

На думку Х.Дж.Джайнотт, спілкування з дітьми – це особливе мистецтво, яке має свої закони і своє коло значень. До дитячих почуттів слід відноситись серйозно, навіть, якщо не настільки вже серйозна сама ситуація, проблема. Коли дитині відповідають розумінням, почуття непотрібності і болю відступає на задній план саме тому, що воно було зрозуміле. Любов до матері стає глибшою, тому що вона розуміє дитину, її співчуття – “бальзам на зранену душу” [1].

Дорослих часто засмучують розмови з дітьми, вони ні до чого не приводять. Діти не люблять спілкуватися з дорослими, тому що вони постійно обговорюють і критикують їх поведінку. Діти відчувають, що дорослі багато говорять і як наслідок – вони майже не слухають один одного. Трагедія такого “спілкування” полягає у відсутності або нестачі поваги. Саме тому, значний науковий інтерес являє собою вивчення механізму “нового коду” спілкування з дітьми має базуватися на повазі і вмінні спілкуватися. Він вимагає щоб

обидві сторони пам'ятали про взаємоповагу і розуміння передувало порадам і настановам.

Підводячи короткий підсумок вищесказаному, можна виділити ряд правил для дорослих, яких слід дотримуватися у спілкуванні з дітьми, і які в подальшому будуть зумовлювати характер спілкування дошкільників з однолітками:

1. *Критикуємо і хвалимо по-новому.*

Хвалити, оцінювати не саму дитину, а її вчинки. Потрібно побудувати свої коментарі таким чином, щоб діти самі робили позитивні висновки про себе і свої здібності.

Свій гнів дорослим слід виражати так, щоб їм це давало якесь полегшення, а дитині – урок, але ні в якому разі не мало шкідливих наслідків ні для однієї з сторін.

2. *Погрози не ведуть до слухняності.*

3. *Слід ставити умови, особливо типу якщо-то.*

4. *Не потрібно нічого обіцяти дітям і не потрібно вимагати обіцянок від них, тому що відносини з дитиною слід будувати на довірі. Обіцянки породжують у дітей нездійсненні надії.*

5. *Чіткі заборони.*

Необхідно так забороняти, щоб дитина чітко знала, чого саме не можна робити і що можна замість забороненої дії. Краще, якщо заборона буде повною, а не частковою.

Важливою умовою формування гуманістичної спрямованості спілкування є створення належної атмосфери довіри, щирості, людяності, можливості висловити свої думки, тобто особистісно-орієнтована модель спілкування. Необхідно також змінити обстановку в дитячому садку, наблизивши, наскільки це можливо, умови в ньому до домашніх.

Однією з важливих умов формування гуманістичної спрямованості спілкування є пошук ефективних методів і прийомів. На нашу думку, це може бути *система дидактичних засобів*, яка включає зміцнення особистісних відносин між дітьми й перенос їх на інших дітей; *ігри й ігрові вправи* (які використовуються в психокорекційній роботі); *прогривання певних ситуацій* (даний прийом дозволить дітям не просто розмірковувати, про ту чи іншу проблему, а й емоційно її пережити); *вправи* (спрямовані на регуляцію мовного дихання, на регуляцію інтонації, на удосконалення дикції, на стримування своїх бажань); *малювання; слухання музики; бесіда; спілкування з малюками*, що сприяє вихованню чуйності і доброзичливості; *ігри*, спрямовані на виховання гуманних почуттів у дітей, на створення сприятливого психологічного мікроклімату в групі; *читання і обговорення літературних творів* (віршів, оповідань, казок), які дозволяють впливати на свідомість, почуття і волю дітей. Усі ці прийоми дозволяють активізувати процес формування гуманістичної спрямованості спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джайнотт Х.Дж. Родители и дети. – М.: Прогресс, 1986. – 125 с.
2. Кононко О. Душевність, людяність, щирість...// Дошкільне виховання. – 1997. – № 2. – С. 8-9.
3. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навч. посіб. для вищ. навч. закладів. – К.: Освіта, 1998. – 225 с.
4. Нравственное воспитание в детском саду / Под ред. В.Г.Нечаевой. – М.: Просвещение, 1978. – 346 с.
5. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки. – К.: Абрис, 1998. – 434 с.
6. Развитие социальных эмоций у детей старшего дошкольного возраста / Под ред. А.В.Запорожца, Я.З.Неверович. – М.: Педагогика, 1986. – 318 с.

Одержано редакцією 19.06.2003.

УДК: 37.034

Ю.О.ГЛІНЧУК

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ КАРДІОРЕВМАТОЛОГІЧНОГО САНАТОРІЮ

Нині виникає небезпека інтелектуального та духовного занепаду нації, що пов'язане з соціальними зламами та різкою економічною диференціацією. Відтак, великого значення набуває проблема виховання у підростаючого покоління почуття милосердя. В контексті досліджуваної проблеми важливе місце посідає процес міжособистісних стосунків в процесі спілкування (Л.С.Виготський, О.В.Запорожець, О.М.Леонтьєв, М.І.Лісіна) [7]. Специфіка спілкування полягає в тому, що в його процесі активність особистості спрямовується на пізнання людей і взаємодії з ними. Саме в процесі спілкування, яке входить у контекст інших видів діяльності, діти мають можливість для максимального прояву своїх моральних якостей. Визначним духовним феноменом, що сприяє встановленню гуманних взаємин між людьми, їх порозумінню у різних сферах діяльності, виступає гуманістична спрямованість спілкування.

Потреба в спілкуванні значно зростає в дітей до старшого дошкільного віку. Про це свідчить яскравий вияв таких почуттів, як симпатія, повага, визнання, доброзичливість. На думку Л.С.Виготського та О.В.Запорожця, саме старший дошкільний вік є сензитивним періодом засвоєння “соціального наслідування”

ЗМІСТ

1.	Сосницька Н.Л. Нова методологія та нова організація науки: співвідношення історії та сучасності	3
2.	Малафійк І.В. Система знань як результат суб'єкт-об'єктної взаємодії	6
3.	Поніманська Т.І. Розвивальне середовище як засіб гуманізації педагогічного процесу	12
4.	Свердлова Т.Г. Гуманістичні тенденції в системі освіти Японії: історія та сучасний стан	15
5.	Горопаха Н.М. Книга як засіб освіти у дошкільній дидактиці	21
6.	Янцур Л.А., Онишук І.А. Проблема інтересу до мистецької діяльності та його особливості у старших дошкільників	24
7.	Самсонюк Н.Ф. Проблема дитинства в курсі психолого-педагогічних дисциплін	27
8.	Маліновська Н.В. Проблеми сенсорного розвитку і виховання дітей у педагогічній спадщині С.Ф. Русової	29
9.	Трусова О.Л. Ігри-драматизації як засіб формування техніки спілкування старших дошкільників	32
10.	Козлюк О.А. Формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку	34
11.	Глінчук Ю.О. Особливості спілкування дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах кардіоревматологічного санаторію	37
12.	Меналюк Г.Ф. Особливості спілкування вихователя і дітей в процесі формування елементарних математичних уявлень	39
13.	Гуцан Л.А. Виховання в учнів молодшого шкільного віку позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу	41
14.	Гоголь Н.В. Система роботи над текстом художнього твору у процесі формування у молодших школярів естетичної оцінки сприйнятого	45
15.	Середюк Л.А. Соціально – психологічний тренінг, як засіб створення нових виховуючих ситуацій у самовираженні старшокласників	49
16.	Бех М.І. Формування у старшокласників образу я-професіонал у системі „Загальноосвітній навчальний заклад-внз”53	
17.	Перенчук Т.Й. Підходи до формування співочих навичок у юних вокалістів	56
18.	Капустіна О.В. Підготовка школярів до професійного самовизначення за методикою С. Фукуями	59
19.	Мельник О.В. Форми та методи профконсультаційної роботи з старшокласниками у професійному навчальному закладі I та II ступеня акредитації	63
20.	Войтович І.С., Галатюк Ю.М. Розвиток креативних здібностей учнів у процесі навчання фізики	65
21.	Пальчевський С.С. “Міні-ермітаж” на уроках географії і його місце в сугестопедичній навчальній системі (досвід, технологія проведення)	69
22.	Мегем О.М. Внесок вітчизняних методистів у розвиток шкільної біологічної освіти в Україні (1948 – 1964 рр. XX ст.)	72
23.	Сергєєв О.В. , Тишук В.І. , Шаповалова Л.А. Конкурентоспроможність учителя: сутність і можливості формування у процесі професійної підготовки і діяльності	76
24.	Дичківська І.М. Проблема технологізації педагогічної освіти в історичній ретроспективі	80
25.	Яковенко Л.П. Ансамблеве музикування як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя музики	83
26.	Димченко С.С. Формування творчого мислення як засіб розвитку самостійної роботи диригента	87
27.	Белешко Д.Т. Особливості професійної діяльності і підготовки вчителя математики	91
28.	Лавор О.Ф. Дидактичні аспекти педагогічної культури вчителя у творчій спадщині В.О. Сухомлинського	97
29.	Терлецький М., Ярмак Т. Фортепіано і його роль у процесі розвитку диригента духового оркестру	100
30.	Вакульчук М.В., Шолудько Н.Г. В.О. Сухомлинський про мистецтво слова педагога	105
31.	Савчук Л.М. Комп'ютерні ігрові технології у навчанні студентів вищих педагогічних навчальних закладів	108
32.	Федорова Н.В. Ділова гра як засіб гуманістичної взаємодії педагогів та студентів	110
33.	Филипчук М.С. Історико-соціальні фактори становлення і розвитку методики музичного навчання від античності до середньовіччя	113
34.	Будз М.М. Використання навичок антиципації у музично-професійному навчанні	115
35.	Горкуненко П.П. Організація навчально-дослідної роботи студентів педагогічного коледжу	117
36.	Янцур М.С. Підготовка майбутніх учителів і практичних психологів до розробки професіографічних матеріалів	121
37.	Мірошина Г.Г. Формування управлінських умінь керівників дошкільних закладів	128
38.	Джеджула О.М. Розв'язування графічних задач як засіб навчання моделюванню	130
39.	Мельник А.І. Характеристика факторів, які впливають на формування властивостей та якостей лляних тканин в процесі вивчення дисципліни “Товарознавство непродовольчих товарів”	133
40.	Дупак Н.В. Проблеми стандартизації у професійній освіті на сучасному етапі соціально-економічного розвитку	136
	Відомості про авторів.....	140